

CREANGĂ, Ion (1 martie 1837, Humulești, județul Neamț - 31 decembrie 1889, Iași)
scriitor, mare clasic al literaturii române

Fiul mai mare al lui Ștefan a Petrei Ciubotarul și al Smarandei, fiica lui David Creangă din Pipirig. Cea dintâi învățătură a primit-o de la dascălul Vasile a Ilioaei, în chilia anume ridicată de către humuleșteni. La îndemnul lui David Creangă din Pipirig, își continuă învățătura, dar pentru puțin timp, la școala din Broșteni, de sub conducerea lui Neculai Nanu, înființată de marele logofăt Alecu Balș. După avarierea "cocioabei de pe malul stâng al Bistriței" (casa Irinucăi), revine la Humulești, face carte cu dascălul Simion Fosa din Țuțuieni, de la biserica "Adormirea" din Tg. Neamț, apoi la Școala Domnească din Tg. Neamț, după 1 iunie 1853, cu profesorul Isaia Teodorescu, zis Popa Duhu, "cuget neobișnuit de îndrăzneț pentru vremea lui și pentru funcția lui socială".

Urmează în 1854 Școala de Catiheti din Fălticeni, iar de la 1 septembrie 1855, la Seminarul Central de la Socola, fiind recomandat de către "catihetul Conta", prin adresa din 9 iulie 1855. Bine pregătit, în urma examinării la care a fost supus, este primit direct în clasa a doua. A făcut limba elină cu profesorul Neofit Scriban (militant pentru luminarea poporului, arhimandrit, închis la Mănăstirea Neamț de către mitropolitul Veniamin, pentru că se găsiseră la el operele lui Voltaire). Științele filosofice și istoria universală le-a făcut cu dr. Ioan Alinescu, iar limba latină cu profesorul D. Stoica.

Exponenți ai iluminismului francez, frații Neofit, Teoctist și Filaret Scriban, prin opera scrisă și traducerile făcute din limba franceză, au fost propăvăduitorii ideilor progresiste, unioniste.

Din cauza dificultăților familiale e nevoit să urmeze numai cursul inferior al Seminarului Central de la Socola. La sfârșitul lunii iulie 1858, tatăl, Ștefan a Petrei Ciubotarul, moare lăsând o casă plină de greutate. La 23 august 1859, se căsătorește cu Ileana, fiica preotului I. Grigoriu de la Biserica "Patruzeci de Sfinți". Slujește ca dascăl și își capătă hirotonia la 26 decembrie 1859.

În 1861 figurează printre cei 14 studenți înscriși la Facultatea de Teologie din Iași, abia înființată în 1860.

În anul școlar 1862-1863 nu mai apare în scriptele facultății, care de altfel se și desființează curând. Din ianuarie 1864 urmează, cu scopul de a intra în învățământ, Școala Preparandală, **prima școală de învățători din Moldova**. După primul an de studii, la examenul susținut în 19 iunie 1864, s-a remarcat prin obținerea unor rezultate deosebite la toate disciplinele. La 29 iunie 1864, la solemnitățile distribuirii premiilor, care a avut loc la Palatul Administrativ, Titu Maiorescu îi înmânează premiul I. Un an mai târziu, la examenul general la care a fost supus în 10 iunie 1865, a primit la toate obiectele nota "eminența" (religie, pedagogie, gramatica română, aritmetică, cosmografie, fizică, caligrafie, muzică vocală, aptitudine pedagogică și purtare).

Activitatea didactică, Ion Creangă și-a început-o încă din mai 1864, când se afla în primul an de studii la Școala Preparandală "Vasile Lupu". În anul următor, Al. I. Cuza semnează decretul 1501 din 5 noiembrie, de numire provizorie a institutorului Ion Creangă la clasa întâia, secțiunea II de la Școala Primară "Trei Ierarhi". Scoate, în 1868, abecedarul **Metodă nouă de scriere și citire**, împreună cu V. Receanu, Gh. Ienăchescu, C. Grigorescu, pe care îl îmbunătățește cu includerea în ediția a V-a (Iași, 1876) a povestirii Ursul păcălit de vulpe. Manualul **Învățătorul copiilor** a crescut în importanță prin introducerea poveștilor Inul și cămeșa, Poveste și Păcală. Ignorarea canoanelor religioase, ca și criticarea ierarhiei bisericești, i-a atras destituirea din funcția de diacon, iar ulterior, când la conducerea ministerului se afla Cristian Tell, a fost scos și din învățământ.

Pentru a-și menține existența, a fost nevoit să-și deschidă un debit de tutun, iar după divorțul pronunțat de către Tribunalul Iași, cumpără "bojdeuca" din Țicău, unde se mută împreună cu Tinca Vartic, bună cunoscutoare de povești. Este reîncadrat în învățământ odată cu venirea lui Titu Maiorescu la conducerea ministerului, în 1874. Un an mai târziu îl cunoaște pe M. Eminescu, pe atunci revizor școlar, care, intuindu-i geniul creator, îl îndeamnă să-și transcrie bogatul repertoriu oral. Întrăurirea lui Eminescu rămâne astfel hotărâtoare pentru destinul său scriitoricesc.

Prezent la "Junimea", citește *Soacra cu trei nurori*, publicată în **Convorbiri literare** (octombrie 1875). Celelalte scrieri (apărute în **Convorbiri literare**):

- *Capra cu trei iezi* - decembrie 1875
- *Punguța cu doi bani* - ianuarie 1876
- *Dănilă Prepeleac* - martie 1876
- *Povestea porcului* - iunie 1876
- *Moș Nechifor Coțcariul* - ianuarie 1877
- *Povestea lui Stan Pățitul* - aprilie 1877
- *Povestea lui Harap Alb* - august 1877
- *Fata babei și fata moșneagului* - septembrie 1877
- *Ivan Turbincă* - aprilie 1878
- *Povestea unui om leneș* - octombrie 1878

După trei ani sunt publicate primele două părți din **Amintiri din copilărie** (ianuarie, aprilie) și *Popa Duhu* (noiembrie). Partea a treia a **Amintirilor...** este publicată în martie 1882, pentru ca un an mai târziu să apară *Cinci pâni*.

Album macedo-român din 1880 publică *Moș Ion Roată*, iar în **Almanahul Societății Academice Social-Literare "România Jună"** din Viena, în 1883, apare povestirea *Ion Roată și Vodă Cuza*, reprodusă în **Convorbiri literare** din iunie același an.

Ultima parte a **Amintirilor...** apare integral în al doilea volum al ediției de la Iași (1892), iar *Făt Frumos, fiul iepei* în **Convorbiri literare** din martie 1898. Evoluția operei este strâns legată de raporturile literare avute de povestitor, nu numai cu "Junimea", dar și cu M. Eminescu și Titu Maiorescu.

Plecarea lui Eminescu la București, la **Timpul**, boala care i se accentuează, îi umbresc ultima perioadă a vieții. Este văzut, însă rar, la cenaclul lui N. Beldiceanu și colaborează sporadic la **Contemporanul**. În 1887 renunță la învățământ și solicită pensionarea. La câteva luni de la moartea (la 15 iunie 1889) lui Eminescu, în 1889, în noaptea de Anul Nou, se stinge la Iași, fiind înmormântat în cimitirul "Eternitatea".

Recuperarea manuscriselor, studierea lor și a însemnărilor făcute pe diverse cărți, se datorează, la sfârșitul secolului al XIX-lea, lui G.T. Kirileanu, "cel mai important editor științific al operei marelui povestitor" (Perpessicius).

Trăsătura dominantă a artei, a creației sale, o constituie talentul narativ, povestirea definindu-se preponderent

epic, iar tipologia, etic. Umorul operei izvorăște din viață și o exprimă plenar. Prin opera sa, se înscrie în rândul marilor scriitori ai lumii. Dimensiunea universală este unanim pusă în valoare de J. Boutiere, Angelo de Gubernatis, Mitte Kremnitz, G. Weigand, Constancia Mayzlowna, Lucy Byng, Agnesina Silvestri-Giorgi, Luigi Salvini ca și de alți cercetători, iar la noi de către G. Călinescu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga, Valeriu Cristea.

Fiul mai mare al lui Ștefan a Petrei Ciubotarul și al Smarandei, fiica lui David Creangă din Pipirig. Cea dintâi învățătură a primit-o de la dascălul Vasile a Iliaoei, în chilia anume ridicată de către humuleșteni. La îndemnul lui David Creangă din Pipirig, își continuă învățătura, dar pentru puțin timp, la școala din Broșteni, de sub conducerea lui Neculai Nanu, înființată de marele logofăt Alecu Balș. După avarierea "cocioabei de pe malul stâng al Bistriței" (casa Irinucăi), revine la Humulești, face carte cu dascălul Simion Fosa din Țuțuieni, de la biserica "Adormirea" din Tg. Neamț, apoi la Școala Domnească din Tg. Neamț, după 1 iunie 1853, cu profesorul Isaia Teodorescu, zis Popa Duhu, "cuget neobișnuit de îndrăzneț pentru vremea lui și pentru funcția lui socială".

Urmează în 1854 Școala de Catiheti din Fălticeni, iar de la 1 septembrie 1855, la Seminarul Central de la Socola, fiind recomandat de către "catihetul Conta", prin adresa din 9 iulie 1855. Bine pregătit, în urma examinării la care a fost supus, este primit direct în clasa a doua. A făcut limba elină cu profesorul Neofit Scriban (militant pentru luminarea poporului, arhimandrit, închis la Mănăstirea Neamț de către mitropolitul Veniamin, pentru că se găsiseră la el operele lui Voltaire). Științele filosofice și istoria universală le-a făcut cu dr. Ioan Alinescu, iar limba latină cu profesorul D. Stoica.

Exponenți ai iluminismului francez, frații Neofit, Teoctist și Filaret Scriban, prin opera scrisă și traducerile făcute din limba franceză, au fost propăvăduitorii ideilor progresiste, unioniste.

Din cauza dificultăților familiale e nevoit să urmeze numai cursul inferior al Seminarului Central de la Socola. La sfârșitul lunii iulie 1858, tatăl, Ștefan a Petrei

Ciubotarul, moare lăsând o casă plină de greutate. La 23 august 1859, se căsătorește cu Ileana, fiica preotului I. Grigoriu de la Biserica "Patruzeci de Sfinți". Slujește ca dascăl și își capătă hirotonia la 26 decembrie 1859.

În 1861 figurează printre cei 14 studenți înscriși la Facultatea de Teologie din Iași, abia înființată în 1860. În anul școlar 1862-1863 nu mai apare în scriptele facultății, care de altfel se și desființează curând. Din ianuarie 1864 urmează, cu scopul de a intra în învățământ, Școala Preparandală, **prima școală de învățători din Moldova**. După primul an de studii, la examenul susținut în 19 iunie 1864, s-a remarcat prin obținerea unor rezultate deosebite la toate disciplinele. La 29 iunie 1864, la solemnitatea distribuirii premiilor, care a avut loc la Palatul Administrativ, Titu Maiorescu îi înmânează premiul I. Un an mai târziu, la examenul general la care a fost supus în 10 iunie 1865, a primit la toate obiectele nota "eminența" (religie, pedagogie, gramatica română, aritmetică, cosmografie, fizică, caligrafie, muzică vocală, aptitudine pedagogică și purtare).

Activitatea didactică, Ion Creangă și-a început-o încă din mai 1864, când se afla în primul an de studii la Școala Preparandală "Vasile Lupu". În anul următor, Al. I. Cuza semnează decretul 1501 din 5 noiembrie, de numire provizorie a institutorului Ion Creangă la clasa întâia, secțiunea II de la Școala Primară "Trei Ierarhi". Scoate, în 1868, abecedarul **Metodă nouă de scriere și citire**, împreună cu V. Receanu, Gh. Ienăchescu, C. Grigorescu, pe care îl îmbunătățește cu includerea în ediția a V-a (Iași, 1876) a povestirii Ursul păcălit de vulpe. Manualul **Învățătorul copiilor** a crescut în importanță prin introducerea poveștilor Inul și cămeșa, Poveste și Păcală. Ignorarea canoanelor religioase, ca și criticarea ierarhiei bisericești, i-a atras destituirea din funcția de diacon, iar ulterior, când la conducerea ministerului se afla Cristian Tell, a fost scos și din învățământ.

Pentru a-și menține existența, a fost nevoit să-și deschidă un debit de tutun, iar după divorțul pronunțat de către Tribunalul Iași, cumpără "bojdeuca" din Țicău, unde se mută împreună cu Tinca Vartic, bună cunosătoare de povești. Este reîncadrat în învățământ odată cu venirea lui Titu Maiorescu la conducerea ministerului, în 1874. Un an mai târziu îl cunoaște pe M. Eminescu, pe atunci revizor școlar, care, intuindu-i geniul creator, îl îndeamnă să-și

transcrie bogatul repertoriu oral. Înfrâurirea lui Eminescu rămâne astfel hotărâtoare pentru destinul său scriitoricesc.

Prezent la "Junimea", citește *Soacra cu trei nurori*, publicată în **Convorbiri literare** (octombrie 1875). Celelalte scrieri (apărute în **Convorbiri literare**):

- *Capra cu trei iezi* - decembrie 1875
- *Punguța cu doi bani* - ianuarie 1876
- *Dănilă Prepeleac* - martie 1876
- *Povestea porcului* - iunie 1876
- *Moș Nechifor Coțcariul* - ianuarie 1877
- *Povestea lui Stan Pățitul* - aprilie 1877
- *Povestea lui Harap Alb* - august 1877
- *Fata babei și fata moșneagului* - septembrie 1877
- *Ivan Turbincă* - aprilie 1878
- *Povestea unui om leneș* - octombrie 1878

După trei ani sunt publicate primele două părți din **Amintiri din copilărie** (ianuarie, aprilie) și *Popa Duhu* (noiembrie). Partea a treia a **Amintirilor...** este publicată în martie 1882, pentru ca un an mai târziu să apară *Cinci pâni*.

Album macedo-român din 1880 publică *Moș Ion Roată*, iar în **Almanahul Societății Academice Social-Literare "România Jună"** din Viena, în 1883, apare povestirea *Ion Roată și Vodă Cuza*, reprodusă în **Convorbiri literare** din iunie același an.

Ultima parte a **Amintirilor...** apare integral în al doilea volum al ediției de la Iași (1892), iar *Făt Frumos, fiul iepei* în **Convorbiri literare** din martie 1898. Evoluția operei este strâns legată de raporturile literare avute de povestitor, nu numai cu "Junimea", dar și cu M. Eminescu și Titu Maiorescu.

Plecarea lui Eminescu la București, la **Timpul**, boala care i se accentuează, îi umbresc ultima perioadă a vieții. Este văzut, însă rar, la cenaclul lui N. Beldiceanu și colaborează sporadic la **Contemporanul**. În 1887 renunță la învățământ și solicită pensionarea. La câteva luni de la moartea (la 15 iunie 1889) lui Eminescu, în 1889, în noaptea de Anul Nou, se stinge la Iași, fiind înmormântat în cimitirul "Eternitatea".

Recuperarea manuscriselor, studierea lor și a însemnărilor făcute pe diverse cărți, se datorează, la sfârșitul secolului al XIX-lea, lui G.T. Kirileanu, "cel mai important editor științific al operei marelui povestitor" (Perpessicius).

Trăsătura dominantă a artei, a creației sale, o constituie talentul narativ, povestirea definindu-se preponderent epic, iar tipologia, etic. Umorele operei izvorăște din viață și o exprimă plener. Prin opera sa, se înscrie în rândul marilor scriitori ai lumii. Dimensiunea universală este unanim pusă în valoare de J. Boutiere, Angelo de Gubernatis, Mitte Kremnitz, G. Weigand, Constancia Mayzlowna, Lucy Byng, Agnesina Silvestri-Giorgi, Luigi Salvini ca și de alți cercetători, iar la noi de către G. Călinescu, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, Valeriu Cristea.